

dette findes i Rigsdagstidende for i Fjor, Tillæg B. Sp. 2113—18, og jeg skal desuden henvise til mine Udtalelser under 1ste Behandling af Lovforslaget i Fjor.

Jeg skal derfor ikke komme dybt ind paa disse Forhold ved denne Lejlighed, men skal alligevel blot drage nogle faa Punkter frem, og det er da for det første dette, at det viser sig, at de gamle Arvefæsteforhold i de sidste hundrede Aar, — før vi i 1851 fik disse Fæsteforhold forandrede til Arvefæste — har været saaledes, at det fra Bornholmernes Side og ligeledes fra Autoriteternes, Domstolernes Side, derovre har været betragtet, som om de Livsfæstere, der havde Fæste fra Amtstuen paa Domænekontorets Vegne, frit kunde afhænde deres Fæste, saaledes at Eftermanden kunde faa Fæstebrevet fornyet paa Amtstuen paa de tidligere Vilkaar, blot mod at betale Indfæstningspengene. Men det var noget, Domænekontoret ikke vilde erkende Rigtigheden af, og derfor bestemte Finansministeriet for at raade Bod paa disse Forhold, at der skulde nedsættes en Kommission, og dette skete ved kongelig Resolution af 6. Maj 1850. Denne Kommission kom til at bestaa af Amtsforsvalteren paa Bornholm, Lerche, Skovrider Fasting og en Landinspektør. Kommissionen faar saa en Instruks fra Ministeriet, hvorefter Jorderne skulde bortarvefæstes paa de hidtilværende billige Betingelser uden Købesum, men mod en Forhøjelse af indtil $\frac{1}{4}$ af Afgiften i Stedet for Købesummen. Foruden disse gamle Fæstelodder skulde Kommissionen se at faa de raa, uopdyrkede Lynglodder bortarvefæstede til nærliggende Ejere af de gamle Lodder, og det udgjorde saadan noget som i alt ca. 1,843 Tdr. Land. Afgiften skulde være 1 Td. Havre pr. Td. Land til Takst 8 efter Bonitering. I de første 12 Aar skulde der ikke svares fuld Afgift af disse raa, uopdyrkede Lynglodder. I de første 3 Aar skulde Lodden være fri, og saa skulde der senere betales $\frac{1}{4}$ af Afgiften, indtil saa efter 12 Aars Forløb det hele skulde svares.

Alt dette kunde der jo ikke siges saa meget til, hvis ikke Kommissionen havde misforstaaet sin Instruks, hvad den senere har erkendt, idet Kommissionen nemlig satte de raa, uopdyrkede Lynglodder til en Takst, som om det var opdyrket og kultiveret Agerjord. Det hedder i selve Ministeriets Redegørelse, at Kommissionen eller rettere den Landinspektør, som havde Sæde i Kommissionen, havde erkendt, at han satte Jordernes Bonitering „efter et

Skøn over Jordens Ydeevne i kultiveret Tilstand,“ og ikke efter den raa Tilstand, hvori den fandtes, med Lyngjorder, Klipper, Vandhuller og lignende. Derved blev Afgiften selvfølgelig meget for høj. Ja, der blev adskillige Tilfælde, hvor den blev dobbelt saa høj som den skulde.

Det er Følgerne af disse Fejlgreb fra Statens Embedsmænds Side, man vil søge at raade Bod paa ved det Lovforslag, som min ærede Kollega og jeg have indbragt. Det angaar saa godt som alle Husmænd, der have daarlig Raad til at betale. Hertil kommer saa, at man ikke alene lokkede de uvidende Husmænd med den korte Afgiftsfrihed, men man truede dem med, at man vilde tage deres oprindelige Fæstelodder fra dem og drive dem bort fra Hus og Hjem, hvis de ikke gik ind paa de Betingelser, Kommissionen stillede. Man kan saaledes se i den Beretning, der findes i Rigsdagstidendens Tillæg B, at der er en Skrivelse paa sidste Side, som oplyser, hvorledes tre Mænd i Østerlarsker Sogn bleve stævnedes til at møde i Rønne for Amtsforsvalteren, da de ikke vare mødte i Sognet efter Kommissionens Tilsigelse, og i denne Stævning blev det meddelt dem, at hvis de ikke gik ind paa at tage disse raa og uopdyrkede Lynglodder til denne høje Afgift, saa vilde Kommissionen anlægge Sag imod dem, og hvis den Sag vandtes, maatte de være sikre paa, at saa vilde man ved første indtrædende Fæstetledighed frit disponere over den Lod, som var udlagt som deres Fæstelod, sælge denne ved Auktion og drive dem fra Hus og Hjem. Der ligger altsaa endnu en gammel skriftlig Stævning, som jeg for Resten selv har i mit Værge, og som viser, hvorledes man gik frem mod de Husmænd, der ikke vilde tage disse raa, uopdyrkede Lodder til en meget høj Afgift.

Det var den Maade, man gik frem paa, og det er derfor ikke saa underligt, at der senere fremkom Klager og indsendtes Andragender, saaledes i 1854, 1857, 1867, 1868 og 1870. Endelig faar Regeringen Øjnene op for, at der laa noget virkelig til Grund for Klagerne, og det erkender Ministeriet selv i dets Redegørelse i den af mig anførte Skrivelse i Tillæg B, hvor det indrømmer, at der „virkelig laa noget til Grund for disse talrige Klager, og at Afgifterne af de raa Udmærkslodder gennemgaaende maatte antages at være temmelig høje i Forhold til Afgiften af de gamle Fæstejorder m. m.“ samt „at dette maaske skyldtes en Fejl, en Misforstaaelse af Instruksen, som Udmærkskommissionen